

Sygn. akt III UK 156/15

POSTANOWIENIE

Dnia 28 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania J. O.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o prawo do emerytury,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 kwietnia 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2015 r. oddalił apelację J. O. od wyroku z dnia 29 października 2014 r., którym Sąd Okręgowy w R. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 22 maja 2014 r. odmawiającej prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna) w związku z art. 32 ust. 1 i 4 tej ustawy, a także § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (dalej jako rozporządzenie) i wykazem A, dział XIV, pkt 12 stanowiącego załącznik

do rozporządzenia, przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że za pracę w szczególnych warunkach uprawniającą do świadczeń na zasadach określonych w ustawie emerytalnej i rozporządzeniu, tj. za pracę przy spawaniu wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy można uznać jedynie prace wykonywane w przebiegu procesu spawania; 2) art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy emerytalnej, a także § 2 ust. 1 i 2 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia i wykazem A, dział XIV, pkt 24 stanowiącego załącznik do rozporządzenia, przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że za pracę w szczególnych warunkach uprawniającą do świadczeń na zasadach określonych w ustawie emerytalnej i rozporządzeniu nie można uznać pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy a polegającej na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorcze inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których zatrudnionych jest 60% ślusarzy i 40% spawaczy, podczas gdy praca ślusarza, jeśli jest wykonywana w sąsiedztwie stanowisk spawalniczych, wymieniona jest w sposób opisowy w wykazie A; 3) art. 67 ust. 1 Konstytucji, przez jego niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i oddalenie apelacji, mimo że wnioskodawca wykonywał prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do przejścia na emeryturę w niższym wieku.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie mu prawa do emerytury, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono w pierwszym rzędzie potrzebą wykładni budzących poważne wątpliwości § 2 ust. 1 i 2 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia oraz pkt 12 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia i określenia, czy za „prace przy spawaniu” należy uznać tylko i wyłącznie prace wykonywane w procesie spawania, czy może również - z uwagi treść art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, zasięg szkodliwości spawania oraz wykładnię celowościową, funkcjonalną i systemową - prace wykonywane w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych, w których nie są zachowane higieniczne normy pracy. W ocenie skarżącego, przedstawiona przez niego argumentacja uzasadnia odstępianie od

dotychczasowej wykładni prezentowanej w judykaturze Sądu Najwyższego, co w konsekwencji będzie również rzutować na zastosowanie pkt 24 działu XIV wykazu A, który pozwala na zakwalifikowanie wymienionych w nim prac do prac wykonywanych w warunkach szczególnych bez bezpośredniej styczności np. z pracą spawacza, gdyż o takiej kwalifikacji decyduje „samo przebywanie w oparach wytwarzanych podczas pracy nadzorowanych pracowników”.

W dalszej kolejności skarżący wskazał na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z uwagi na pominięcie przez Sąd drugiej instancji treści art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej i ograniczenie podstawy orzekania „właściwie do przepisów rozporządzenia, których wykładni dokonał jakby w oderwaniu od pozostałych uregulowań”, co skutkowało ich błędną wykładnią. Ponadto, zdaniem skarżącego, Sąd odwoławczy powinien mieć również na uwadze art. 67 ust. 1 Konstytucji, gdyż „w niniejszej sprawie mamy do czynienia z ekspektatywą maksymalnie ukształtowaną”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie

Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5). Z kolei z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania koniecznej jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo mianem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednak, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574).

Skarżący nie zdołał wykazać tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że regulacje związane z uprawnieniem do emerytury w obniżonym wieku podlegają wykładni ścisłej, gwarantującej zachowanie celu uzasadniającego odstępstwo od zasady

przechodzenia na emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 184/13, LEX nr 1448473 i powołane w nim orzeczenia). Stwierdza się, że według definicji zawartej w art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, pracami w szczególnych warunkach są prace o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, co oznacza, że oba te elementy (znaczna szkodliwość dla zdrowia i znaczny stopień uciążliwości) muszą występować równocześnie. Praca w warunkach szkodliwych nie jest zatem tożsama z pracą w szczególnych warunkach. Konieczne jest bowiem, aby praca ta była równocześnie pracą o znacznej uciążliwości, a takie zostały rodzajowo wymienione w załączniku do rozporządzenia. Oznacza to, że pracą o znacznej szkodliwości dla zdrowia i o znacznym stopniu uciążliwości dla osoby, która nie wykonuje, jako podstawowych prac wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, są wyłącznie czynności ogólnie pojętego nadzoru i kontroli nad tymi pracami, zgodnie z pkt 24 działu XIV tego wykazu, nie zaś wykonywanie jakichś innych prac, choćby w tych samych szkodliwych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2014 r., I UK 388/13, LEX nr 1464690). Skarżący nie prezentuje argumentacji uzasadniającej odstępnie od tej wykładni. Potwierdza ją zresztą wprost § 1 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którym jego przepisy stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, zwanych dalej „wykazami”. Brak jest przesłanek do uznania za „prace przy spawaniu” wymienione pod poz. 12 działu XIV wykazy A stanowiącego załącznik do rozporządzenia, innych „prac wykonywanych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych”, jak tego chciałby skarżący.

Z powyższych przyczyn nie można mówić o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Skarżący nie wykazał bowiem, że niezastosowanie przez Sąd drugiej instancji art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, zawierającego definicję prac w szczególnych warunkach, spowodowało wydanie oczywiście wadliwego wyroku. Nie wiadomo również, jakie znaczenie dla wyniku sprawy miałyby mieć nieodwołanie się przez Sąd drugiej instancji do art. 67 ust. 1 ustawy zasadniczej, zgodnie z którym „obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie

niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa". Odzwierciedleniem tej zasady jest art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej, ustanawiający prawo do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy osiągnęły wiek emerytalny określony w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu jej wejścia w życie (1 stycznia 1999 r.) legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny (pkt 1) oraz okresem składkowym i nieskładkowym określonym w art. 27 ustawy emerytalnej (pkt 2). Ustawa emerytalna stanowi zatem o skutkach prawnych wykonywania przed dniem 1 stycznia 1999 r. prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, określonych w przepisach rozporządzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392). Podstawę zaskarżonego wyroku stanowiła ocena, że skarżący nie spełnił jednego z warunków uprawniających do emerytury, jakim jest legitymowanie się na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej szczególnym stażem ubezpieczeniowym.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.